

PhDr. Drahomír Suchánek Ph.D.: Papežské konkláve roku 1903
podáno roku 2008 jako rigorózní práce na KTF UK Praha, v oboru katolická teologie

Oponentský posudek:

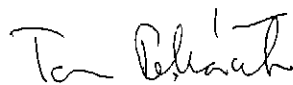
V případě této práce se setkáváme, jak napovídají již dosažené tituly, s rutinním autorem, který bezpečně ovládá řemeslo a navíc dokáže příslušnou látku přehledně a zajímavě předat. Právo veta katolických panovníků představuje pozoruhodnou součást dějin katolické církve. I když se v kontextu a vzhledem k rozsahu práce může jevit pasáž o zásadách světské moci do papežské volby poněkud nadbytečně dlouhá a rozsáhlá, ve skutečnosti představuje pro čtenáře velmi užitečný historický kontext a myšlenkové předpolí, z něhož se jus exclusive zrodilo. Volba papeže nikdy nebyla jen „vnitřní záležitostí“ církve a své k osobě budoucího pontifa chtěly říci různé společenské skupiny a síly. V kontextu této práce bych položil otázku, jaké byly hlavní motivace katolických vládců 16./17. století k prosazení práva veta do papežské volby? Domnívám se, že spíše než snaha ovlivnit církevní směřování papežství a celé církve chtěli mít vliv na osobu papeže v jeho roli představitele církevního státu a tím vlivného hráče mezinárodní politiky. V církevním dějepisectví se často setkáváme s podceňováním rozsahu a moci církevního státu, který patřil mezi pět nejvlivnějších italských států, a skutečnost, že pod přímou papežovou vládou jako světského vládce žily a umíraly miliony lidí.

Autor správně zdůraznil význam vzniku centralizovaných monarchií pro prosazení práva veta, ale možná by stálo za to více zohlednit také roli konfesní roztržky a konfliktů v 16./17. století, kdy se papež stane více závislý na katolických monarchiích a jeho možnosti hry na šachovnici mezinárodní politiky se zmenší. Přes jeho dnešní nepřijatelnost a již dobovou problematičnost lze pokládat právo veta za de facto výraz úspěchu církve při hájení své elementární nezávislosti, neboť prokazuje nemožnost přímého diktátu císaře či katolických mocností. A církve se po celou dobu snaží omezit dokonce i toto poměrně skromné právo. I když autor věnuje jistý prostor rozboru odůvodnění práva veta a různým školám jeho původu a oprávněnosti, zůstává spíše na kanonické rovině (s 35n). U takové práce bych očekával alespoň pár stránek ještě teoretičtějšímu rozboru otázky zásahu světské moci do církevních otázek z hlediska eklesiologie a biblické teologie, na příkladě na základě knihy profesora Viviana Království Boží v dějinách, která je dostupná v české vydání. To ale patří spíše do kategorie desiderat než nějakých zásadních výtek.

Nemohu úplně souhlasit s tím, že by se Rakousko, potažmo kancléř Metternich jakkoliv vzdal nároku ovlivňovat konkláve, byť neužíval aktivně práva veta. Pro něj představuje papežství a katolická církev stabilizační a konzervativní prvek naprosto nutný pro udržení míru a pořádku v Evropě. Dobře si hlídal, kdo bude papežem, a pečlivě se snažil eliminovat jakékoliv projevy liberálního katolicismu a to dokonce v rámci celé Evropy. Autor velmi zdařile líčí dlouhé pontifikáty Pia IX. a Lva XIII. a jejich vliv na vymizení práva veta. Je zajímavé, že díky těmto velmi dlouhým pontifikátům se každá další konkláve stává jistou improvizací, neboť jen velmi málo kardinálů zažije více než jednu (nemluvě o traumatech kardinálů, kteří nezažijí konkláve ani jednou). Uvítal bych více zdůraznit nový fenomén 19. století, který spočívá nejen v mimořádném posílení papežské moci přímo nad církví, kodifikované papežským primátem a neomylností, ale především zcela novým kultem osoby papeže, který se nově rozvine od počátku 19. století a mimořádně rozšíří také díky novým možnostem medií a cestování. Postavení papeže v rámci církve pak dosahuje takové prestiže, že se zásahy panovníků musí nutně jevit jako zpozdilé a nevhodné.

Líčení vlastní konkláve roku 1903 je popsáno velmi čtivě, autor hodnotí střizlivě a, i když nám nabízí řadu variant motivací a důvodů veta, nechává definitivní odpovědi otevřené. Líbí se, že se nebojí uvést i věci, o kterých se jen opatrně diskutuje, jako možný polský původ kardinála Sarta, a význam osobních vztahů a vazeb v rámci kardinálského kolegia. Jak by dopadla konkláve bez vynesení veta se skutečně již nedozvíme. Zvolení blízkého spolupracovníka kardinála Rampolly jako Benedikta XV. v roce 1914 naznačuje, že pontifikát Pia X. nebyl přijímán s tak naprostým nadšením, jak je občas prezentován v katolických kruzích. Sám Pius X. se ale obratem zasadil za zrušení práva veta a provedením pověřil mladého Eugenia Pacelliho. Je zajímavé, že oficiální zrušení práva veta nevzbudilo odpor „druhé strany“, jejíž „právo“ tím bylo omezeno. Je zjevné, že se tento nárok počátkem 20. století již přežil a ztratil své opodstatnění, již tím, jak společnost laicizovala a církev přestala hrát onu institucionální roli jako v minulosti. Ostatně katolické monarchie záhy právo veta následovaly do historie.

Rigorózní práci Drahomíra Suchánka vřele doporučuji k obhajobě.

PhDr. Tomáš Petráček Ph.D., Th.D.

V Praze 16. září 2008